

Avdelningen för analys, främjande och tillträdesfrågor

Föredragande

Tonje Broby
Utredare

010-47 00 428
tonje.broby@uhr.se

YTTRANDE

Diarienummer
1.2.3-893-2015

Datum
2015-11-06

Postadress

Box 45093
104 30 Stockholm

Besöksadress

Wallingatan 2
111 60 Stockholm

Telefon

010-470 03 00

Org nr

202100-6487

www.uhr.se

Yttrande över betänkandet SOU 2015:70 Högre utbildning under tjugo år (U2015/03787/UH)

UHR finner utredningen gedigen och att utredaren lyckats väl med att beskriva den högre utbildningens utveckling under perioden. Myndigheten ställer sig allmänt positiv till de förslag som framförs men vill framföra ett antal kompletterande synpunkter utifrån myndighetens verksamhet.

Arenor för diskussion om utbildningsutbud och dimensionering

Utöver universitet och högskolor, intressenter inom arbetslivet och berörda myndigheter anser UHR att även representanter för civilsamhälle, studie- och yrkesvägledare och elever/studenter bör delta i de diskussioner som anordnas för att i möjligaste mån fånga upp (framtida) sökandes/studenters behov och önskemål och "samhällets övriga behov". UHR ställer sig positivt till att medverka i och vid behov även anordna "runda-bordssamtal" såväl nationellt som regionalt i frågor om utbildningsutbud och dimensionering samt information om studier, antagning och övergången till arbetsmarknaden.

I betänkandet lyfts särskilt att en diskussion bör föras i samband med publicering av UKÄ:s rapport *Högskoleutbildningarna och arbetsmarknaden*. UHR bör ges möjlighet att medverka i diskussionen tillsammans med UKÄ, högskolorna och andra relevanta myndigheter med bakgrund av myndighetens roll i integrationsprocessen där bedömningsverksamheten tillför arbetsmarknaden över 7 000 akademiker årligen samt UHR:s uppdrag i samband med det moderniserade yrkeskvalifikationsdirektivet.

Studenternas efterfrågan och möjlighet att påverka utbildningsutbudet

Att studenternas efterfrågan fortsatt ska vara styrande för utbildningsutbudet är en av utredningens tydligaste synpunkter. Kopplat till detta förs dock ingen djupare diskussion om varifrån studenternas efterfrågan kommer eller vad de som väljer att inte söka till universitet och högskolor efterfrågar. Det står i betänkandet att det är "osannolikt att det skulle finnas ett omfattande dolt utbildningsbehov". Utredningen diskuterar dock inte de svenska studenter som befinner sig utomlands. Varje år studerar 20 000 – 30 000 svenska studenter utomlands varav majoriteten läser en hel utbildning. Utifrån UHR:s verksamhet ser myndigheten att det inte är osannolikt att en del av dessa valt att läsa utomlands p.g.a. en upplevd brist på utbildningsalternativ i Sverige. En annan dimension berör breddad rekrytering till högskolan. Vilka utbildningar och undervisningsformer efterfrågar de individer som högskolan idag inte når? "Potentiella" sökande till högskolan kan inte visa vad de efterfrågar när söktryck

på befintligt utbildningsutbud används som utgångspunkt. De som inte söker till svenska universitet och högskolor bör studeras djupare och då även utifrån ett breddat rekryteringsperspektiv. I denna fråga är utöver redan nämnda intressenter och samtalspartners även gruppen studie-, yrkes- och karriärvägledare en naturlig medverkande.

Studenter och rationella val

Att studera är en stor investering för den enskilde individen. Det nuvarande systemet förutsätter att studenter är väl informerade om utbildning, framtida arbetsmarknad, studiesociala faktorer etc. och att de på denna grund gör rationella val. Studenter är, som utredaren beskriver, som alla andra människor också bundna av uppfostran, konventioner och traditioner vilket gör skriftlig och muntlig information till ett centralt verktyg i arbetet med att främja breddad rekrytering till högskolan. En fråga som är högaktuell för UHR och lärosätena. Sökande med studieovan bakgrund behöver mer information än övriga för att till exempel våga ta steget att studera eller att se nyttan med högre utbildning.

UHR har ansvar för att informera om högre utbildning i syfte att stimulera intresset för högre utbildning, samt för att sökande, studenter och andra målgrupper ska kunna göra välavvägda val i fråga om högre utbildning. I uppgiften ingår att informera muntligt och skriftligt om utbildningsutbud och antagning till sökande, studie- och yrkesvägledare samt till andra berörda målgrupper. Det är UHR:s uppfattning att den information som efterfrågas av enskilda för att de ska kunna göra välavvägda val eller våga ta steget in i högskolan idag endast delvis finns tillgänglig för myndigheten att publicera på våra webbplatser (i huvudsak studera.nu men även antagning.se). Det handlar då om faktorer som till exempel utbildningskvalitet, utbildningsspecifika utvärderingar, karriärmöjligheter efter genomförd utbildning och bostadstillgång. UHR har också tidigare pekat på att det förslag som ligger om nytt system för kvalitetsgranskning av högskoleutbildningarna (promemorian "Kvalitetssäkring av högre utbildning", U2015/1626/UH) är svårare att använda som information till studenter än tidigare granskningssystem, eftersom det inte är lika heltäckande, och försiktigare i sin betygssättning.

UHR ser gärna en särskild, nationellt samordnad, satsning på studie- och yrkesvägledning på alla nivåer (från grundskola till högre utbildning) då det är ett sätt att såväl stödja studentens välavvägda val såväl som breddad rekrytering till högskolan. Huvudansvar och inriktning på en sådan satsning bör utredas vidare. UHR ser positivt på att delta i en sådan utredning.

Fristående kurser och breddad rekrytering till högskolan

Samtliga intressenter (studenter, högskolan, arbetslivet) är enligt utredningen eniga om att balansförskjutningen från fristående kurs mot program inte bör fortsätta, utan snarast återställas mot fler fristående kurser. UHR delar denna uppfattning och vill framhålla att ett stort utbud av fristående kurser är ett viktigt verktyg i arbetet med att bredda rekryteringen till högskolan. Fristående kurser, distanskurser, kurser med flexibel studietakt och så vidare är väsentliga för att rekrytera studenter från underrepresenterade grupper, studieovan bakgrund, studenter med barn, äldre studenter, personer som bor på landsbygd etc. till högskolan.

Studenter som inte avlägger examen

Att studenter inte tar ut sin examen trots avklarade studier ser UHR också som ett problem, inte minst för dem som har läst en utbildning vid ett svenskt lärosäte och åker utomlands för att arbeta eller studera vidare. De individer som har fått

examensbevis har en fördel i och med bilagan till examensbeviset som beskriver utbildningen och dess plats i det svenska utbildningssystemet.

UHR instämmer med utredaren att det är önskvärt att arbetslivets organisationer verkar för att som norm kräva att examensbevis föreligger vid anställning i de fall examen från högskolan är relevant. Vidare är myndigheten positiv till att lärosätena ska ta initiativ till att utfärda examina efter fullgjorda fordringar för examen efter hörande av studenten men anser att en sådan förändring bör utredas ytterligare, bland annat för att det inom generella examina inte är självklart vilken examen en student har för avsikt att ta ut eller från vilket lärosäte studenten vill ta ut sin examen från.

Examina som grundar sig på samma studiemeriter

Dubbla examina (en yrkesexamen och en generell examen) som grundar sig på exakt samma meriter är svårförstådda i Europa, och kan därför försvåra en internationell jämförelse mellan utbildningar. I vissa fall kan det dock underlätta för studenter med en yrkesexamen att även kunna visa upp en generell examen för att bli behörig till fortsatta studier på avancerad nivå eller forskarnivå utomlands. Förslaget bör utredas ytterligare för att säkerställa att det inte blir en försämring för enskilda individer.

Anpassa förordningen för Sveriges lantbruksuniversitet (SFS 1993:221)

UHR instämmer helt med förslaget att "förordningen för Sveriges lantbruksuniversitet (SFS 1993:221) ändras så att poängomfattningen för djursjukvårdarexamen stämmer överens med legitimationskraven för djursjukskötare, alternativt att det införs en djursjukskötarexamen med poängomfattning som motsvarar legitimationskravet". En liknande problematik finns för hippologexamen, lantmästarexamen samt trädgårdssingenjörsexamen. Dessa yrkesexamina uppnås efter att ha fullföljt kursfordringar om 120 hp (SFS 1993:221). Däremot omfattar utbildningarna vid Sveriges lantbruksuniversitet som leder till dessa yrkesexamina 180 hp.

Gränsen mellan högskoleutbildning och yrkeshögskoleutbildning

UHR instämmer med utredaren att gränsen mellan högskoleutbildning och yrkeshögskoleutbildning bör klargöras och att det avgörande kriteriet är forskningsanknytningen. UHR instämmer med samtliga förslag som utredaren skriver om forskningsanknytning och avgränsningar mellan högskoleutbildningar och yrkeshögskoleutbildningar.

Beslut i detta ärende har fattats av ställföreträdande generaldirektör Maria Linna Angestav efter föredragning av utredare Tonje Broby. I beredning av ärendet har även utredare Mats Embertsén, utredare Yolanda Brännström, handläggare Jari Rusanen, systemförvaltare Robert Åhlén, kommunikatör Krister Kjellin samt avdelningschef Tuula Kuosmanen medverkat.

Maria Linna Angestav

Tonje Broby